

บทที่ ๒

แนวคิดประชานิยม

ประชานิยมเป็นการให้รูปแบบหนึ่ง โดยผู้ปกครองเป็นฝ่ายให้แก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง จะกล่าวโดยความหมาย ที่มา พัฒนาการ แนวคิด วิธีการ ผลลัพธ์ และจุดเด่นจุดด้อยไปตามลำดับ

๒.๑ ความหมายของแนวคิดประชานิยม

ความหมายของคำว่า “ประชานิยม” เป็นคำที่แปลมาจากคำว่า populism ในภาษาอังกฤษ คำนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ๑๘๖๐ ใช้เรียกขบวนการทางการเมืองที่มุ่งกระตุ้นให้ประชาชนใช้พลังผลักดันให้รัฐบาลทำตามจุดมุ่งหมายของประชาชน โดยไม่ต้องพึ่งพรรคการเมืองหรือสถาบันที่มีอยู่ ขบวนการนี้เชื่อว่าประชาชนมีคุณธรรมมากกว่าการฉ้อฉลของนักปกครองผู้เสื่อมทราม เกิดขึ้นครั้งแรกในกลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าของรัสเซียคือกลุ่มนารอดนิก เรียกว่า ขบวนการนารอดนิก (Narodnichestvo) ของนักศึกษาปัญญาชนรัสเซียที่ลงไปเคลื่อนไหวเพื่อปลุกระดมชาวนาในชนบท คำว่า populism จึงเป็นคำที่ใช้เรียกขบวนการนารอดนิกด้วย กลุ่มนี้เชื่อว่าสังคมรัสเซียสามารถก้าวกระโดดไปเป็นกลุ่มสังคมนิยมได้โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนของการพัฒนาทุนนิยม โดยอาศัยพื้นฐานของระบบคอมมูนของชาวนาที่มีอยู่แล้ว กลุ่มนารอดนิกเชื่อว่าการปฏิวัติต้องเป็นงานของประชาชน ไม่ใช่ของนักปฏิวัติอาชีพกลุ่มน้อย ช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ กลุ่มมาร์กซิสต์รัสเซียเรียกแนวทางการปฏิวัติที่ไม่ใช่มาร์กซิสต์ว่า “Populist” และกลายเป็นความหมายที่ยอมรับกัน^๑ จึงมีการกล่าวว่า ประชานิยมของกลุ่มนารอดนิก มากกว่าคำว่า ประชานิยมของสหรัฐอเมริกา เพราะแนวคิดนี้ไม่ประสบผลสำเร็จในอเมริกา แต่ประสบความสำเร็จในรัสเซียมากกว่า เพราะในอเมริกาเมื่อเกิดขบวนการเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองที่ ๓ ของสหรัฐอเมริกา ในทศวรรษที่ ๑๘๙๐ ในช่วงนั้นมีการรวมตัวกันของเกษตรกรรายย่อยซึ่งไม่พอใจแนวทางการพัฒนาประเทศที่เต็มไปด้วยอิทธิพลของบริษัทขนาดใหญ่ พวกเขา รวมตัวกันก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ในชื่อว่า “พรรคประชาชน” (People's Party) พรรคการเมืองนี้ได้ส่งนายวิลเลียม เจน

^๑ วิทยากร เชียงกูล, **ปรัชญาการเมืองเศรษฐกิจสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๕๒),

นิงส์ ไบรอัน (William Jennings Bryan) เข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในการเลือกตั้ง ค.ศ. ๑๘๙๖ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ จากนั้นพรรคนี้ก็สลายตัวไป

ในประเทศไทยแต่เดิมนักวิชาการมักจะใช้ทับศัพท์ว่าป๊อปปูลิสม์หรือ พ็อปปูลิสม์ (populism) ก่อนจะเปลี่ยนมาใช้คำศัพท์ “ประชานิยม” ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในเวทีวิชาการจากการนำเสนอของ พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ และนิพนธ์ พัวพงศกร ที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔ และตั้งแต่นั้นมาคำว่าประชานิยมก็ใช้กันอย่างแพร่หลายในเชิงการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายทางการเมืองของรัฐบาลทักษิณเป็นหลัก หลังการอภิปรายไม่ถึงสองอาทิตย์ได้ปรากฏคำว่า “ประชานิยม” เป็นภาษาเขียนครั้งแรกในบทความที่เขียนโดยเกษียร เตชะพีระที่ลงในหนังสือพิมพ์มติชนรายวันฉบับวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ตั้งแต่นั้นมาคำนี้ก็ใช้กันอย่างกว้างขวาง^๒ ในสหรัฐอเมริกา นั้น พจนานุกรมเฮอริเตจให้ความหมายของ Populism ไว้กว้างกว่าพจนานุกรมเคมบริดจ์โดยแยกความหมายไว้เป็น ๓ อย่าง คือ

๑. ปรัชญาทางการเมืองที่สนับสนุนสิทธิ และอำนาจของประชาชนคนธรรมดาในการต่อสู้กับชนชั้นสูงที่มีสิทธิพิเศษ

๒. การเคลื่อนไหวที่ใช้ปรัชญาดังกล่าวเป็นหลักยึด และ ปรัชญาของพรรคประชานิยม แต่ก่อนที่จะมีการเคลื่อนไหวในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งนำไปสู่การก่อตั้งพรรคประชานิยม (Populist Party) เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) นั้น อาจมองได้ว่าหลักประชานิยมถูกนำไปใช้ในสหรัฐนานแล้ว เนื่องจากแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมกันของบุคคลมีอยู่ในรัฐธรรมนูญ แม้ในตอนต้นเขาจะไม่เน้นคนสีผิวก็ตาม เมื่อเกิดสงครามกลางเมืองอันสืบเนื่องมาจากการเลิกทาส ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ยึดหลักประชานิยมในปาฐกถาขนาดสั้นอันลือชื่อ ณ เมืองเกตติสเบิร์ก ซึ่งจบด้วยประโยคที่ว่า รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จะเป็นที่ยึดจำของทุกคนที่นึกถึงคำว่าประชาธิปไตย น่าจะเป็นที่มาของคำว่า ประชาชนต้องมาก่อน

๓. ความหมายและการใช้คำว่าประชานิยมได้เปลี่ยนไปเป็นการเน้นความเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การก่อตั้งพรรคประชานิยม ความเคลื่อนไหวนั้นปลุกปั่นชนชั้นแรงงานและชาวไร่ชาวนาให้ลุกขึ้นมาต่อต้านธนาคาร การรถไฟและชนชั้นสูง พรรคประชานิยมส่งตัวแทนเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในการเลือกตั้งปี ๑๘๙๒ ซึ่งพรรคได้รับคะแนนค่อนข้างน้อย ในการเลือกตั้งปี

^๒ วิกิพีเดียไทย สารานุกรมเสรี, **นโยบายประชานิยม**, (ออนไลน์), แหล่งที่มา:

www.kpi.ac.th/wiki/index.php/นโยบายประชานิยม (๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔).

๑๘๙๖ พรรคประชานิยมสนับสนุนพรรคเดโมแครตซึ่งเสนอนโยบายที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้แรงงานและชาวไร่ชาวนา หลังจากพรรคเดโมแครตแพ้การเลือกตั้งครั้งนั้น พรรคประชานิยมก็ถดถอยจนเล็กลงไปในปี ๑๙๐๘ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวยังคงมีอยู่บ้างและวิวัฒนาการมาเป็นการก่อตั้งพรรคประชานิยมอีกทีเมื่อปี ๑๙๘๔ และพรรคการเมืองอีกจำนวนหนึ่งซึ่งใช้คำว่าประชานิยมเป็นส่วนประกอบของชื่อพรรค อาทิเช่น Populist Party of America ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ๒๐๐๒ และ American Populist Party ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ๒๐๐๙ แต่การเคลื่อนไหวไม่มีผลแบบเป็นรูปธรรมหลักประชานิยมแพร่ขยายต่อไปถึงละตินอเมริกาในเวลาต่อมาและมีบทบาทสูงในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ หลายประเทศเริ่มใช้หลักประชานิยมในเวลาต่อมา ตั้งแต่บราซิล เปรู เม็กซิโก โบลิเวีย เวเนซุเอลา เอกวาดอร์ ชิลี กัวเตมาลา นิการากัว โคลอมเบีย หรือเอลซัลวาดอร์^๓ ประเทศเหล่านั้นใช้ประชานิยมในรูปแบบที่หลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมโดยปราศจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความแน่นอน แม้การปฏิบัติส่วนใหญ่จะเอียงไปทางสังคมนิยมก็ตาม นอกจากนั้น แม้จะมีการเลือกตั้งสลับกับเผด็จการทหารในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา แต่ประเทศละตินอเมริกาก็มีลักษณะหนึ่งร่วมกันคือ ผู้นำที่ใช้ประชานิยมมักมีความซื่อสัตย์ มีผลให้การพัฒนาเชิงชาลงเสมอมา ผู้วิจัยสรุปจากประชานิยมในประเทศแถบละตินอเมริกาซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในที่มาและพัฒนาการต่อไปได้ว่า แนวคิดประชานิยมที่กล่าวถึงกันในสังคมไทยเวลานี้เป็นแนวคิดเชิงลบที่ไม่อาจจะเรียกว่าอุดมการณ์หรืออุดมคติ แต่กลับถูกใช้ไปทั่วโลก ประชานิยมเชิงลบนี้มีองค์ประกอบ ๒ อย่างคือ

๑. การให้นั้นบรรเทาความยากจนได้ชั่วคราว เป็นการให้แบบหวังคะแนนนิยมเพื่อดูแลรักษาอำนาจและผลประโยชน์
๒. การให้นั้นทำด้วยเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ ใช้การให้นั้นเป็นเหยื่อล่อ ลวงให้ประชาชนหลงชื่นชมตนเพื่ออำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์มหาศาล

^๓ ไสว บุญมา, ขยายความคำว่า ประชานิยม, (ออนไลน์), แหล่งที่มา:

<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/sawai/20110916/409676/>.html (๒๓ เมษายน ๒๕๕๕).

๒.๒ ที่มาของแนวคิดประชานิยม

แนวคิดประชานิยมมีที่มาจากแนวคิดทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ในรัสเซียที่เรียกกันว่าขบวนการนารอดนิก อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชานิยมนี้อิงอยู่กับฐานชาวนา ทั้งในสหรัฐอเมริกา จนกลายเป็นอุดมการณ์และแนวทางทางการเมืองที่แพร่หลายที่สุดในโลกที่สาม ตลอดช่วงศตวรรษที่ ๒๐ ทั้งในจีนแดงสมัยเหมาเจ๋อตงช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมและแนวทางมวลชน ทั้งแถบละตินอเมริกา ได้กลายเป็นนโยบายที่สนับสนุนคนยากจนเพื่อมุ่งหวังความนิยม โดยไม่จำเป็นต้องมีความสมเหตุสมผลทางเศรษฐศาสตร์รองรับ และไม่จำเป็นต้องเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของประเทศนั้นด้วย ประชานิยมมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่มีลักษณะร่วมกันตรงที่เป็นนโยบายที่มุ่งเอาอกเอาใจประชาชน

หากจะสืบหาว่าในประวัติศาสตร์ มนุษย์เริ่มชอบของที่แจกแบบให้เปล่าตั้งแต่ตอนไหน ก็ยากที่จะหาข้อมูลนี้ได้ ในสหรัฐอเมริกา ความเคลื่อนไหวของประชานิยมมาถึงขั้นก่อตั้งพรรคประชานิยม มีการปลุกชนชั้นแรงงานและชาวไร่ชาวนาให้ลุกขึ้นมาต่อต้านธนาคาร การรถไฟและชนชั้นสูง พรรคประชานิยมส่งตัวแทนเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในการเลือกตั้งปี ๑๘๙๒ ซึ่งพรรคได้รับคะแนนค่อนข้างน้อย ในการเลือกตั้งปี ๑๘๙๖ พรรคประชานิยมสนับสนุนพรรคเดโมแครตซึ่งเสนอนโยบายที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้แรงงานและชาวไร่ชาวนา หลังจากพรรคเดโมแครตแพ้การเลือกตั้งครั้งนั้น พรรคประชานิยมก็ถดถอยจนเลิกล้มไปในปี ๑๙๐๘ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวยังคงมีอยู่บ้างและวิวัฒนาการมาเป็นการก่อตั้งพรรคประชานิยมอีกทีเมื่อปี ๑๙๘๔ และพรรคการเมืองอีกจำนวนหนึ่งซึ่งใช้คำว่าประชานิยมเป็นส่วนประกอบของชื่อพรรค อาทิเช่น Populist Party of America ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ๒๐๐๒ และ American Populist Party ซึ่งก่อตั้งเมื่อปี ๒๐๐๙ แต่การเคลื่อนไหวไม่มีผลแบบเป็นรูปธรรม

แนวคิดประชานิยมแพร่ขยายมาถึงลาตินอเมริกา และมีบทบาทสูงในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ การใช้แนวคิดประชานิยมที่ลาตินอเมริกามีหลายรูปแบบ การเคลื่อนไหวที่ใช้แนวคิดประชานิยมเกิดขึ้นเพราะหลังได้เอกราชในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ การปกครองของประเทศลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของเจ้าของที่ดินที่มีฐานะร่ำรวย เมื่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนไปหลังเกิดโรงงานอุตสาหกรรมทำให้มีชนชั้นแรงงานเพิ่มขึ้น ประชาชนกลุ่มนี้ต้องการมีสิทธิมีเสียงในการบริหารบ้านเมืองบ้าง จึงเริ่มมีนักการเมืองบางคนที่ใช้พวกเขาเป็นฐานของการก้าวเข้าสู่อำนาจเกิดขึ้น เช่นชาวอาร์เจนตินาชื่อ ฮิโปลิโต อิริโกเยน เขาสามารถโค่นอำนาจของเศรษฐกิจที่ดินได้โดยการให้คำมั่นสัญญาว่าจะเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง หลังจากได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีเมื่อปี ๑๙๑๖ (พ.ศ. ๒๔๕๙) เขาก็เริ่มใช้มาตรการจำพวก

แจกของให้เปล่าที่เขาสัญญาไว้ ยังผลให้เขาได้รับความนิยมสูงมาก หลายประเทศเริ่มใช้หลัก
 ประชานิยมในเวลาต่อมา มีบราซิล เปรู เม็กซิโก โบลิเวีย เวเนซุเอลา เอกวาดอร์ ชิลี กัวเตมาลา
 นิการากัว โคลอมเบีย หรือเอลซัลวาดอร์ ประเทศเหล่านั้นใช้ประชานิยมปรับเปลี่ยนไปตามสภาพ
 ของสังคมโดยปราศจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความแน่นอน^๔ แม้การปฏิบัติส่วนใหญ่จะ
 เอียงไปทางสังคมนิยมก็ตาม มีการเลือกตั้งสลับกับเผด็จการทหารในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา แต่
 ประเทศลาตินอเมริกามักมีลักษณะหนึ่งร่วมกัน คือ ผู้นำที่ใช้ประชานิยมมักมีความซื่อสัตย์ผลให้
 การพัฒนาเชิงข้างลงเสมอ ในบรรดาประเทศลาตินอเมริกาที่ใช้หลักประชานิยม อาร์เจนตินาและ
 เวเนซุเอลาทั้งสองประเทศเป็นตัวอย่างในทางเลวร้ายได้อย่างชัดเจนที่สุด คือ อาร์เจนตินาเคย
 พัฒนาไปไกลจนมีรายได้ในระดับเดียวกับฝรั่งเศสและเยอรมนี แต่หลังจากการใช้ประชานิยม
 พัฒนาถึงขั้นทำให้ของที่เป็นวัตถุแก่ประชาชนอย่างจริงจัง โดยหวังผลทางการเมืองจนเกินความ
 เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนก็นำไปสู่ความล้มละลายและการพัฒนา
 กลายเป็นแบบล้มลุกคลุกคลาน มีผลให้อาร์เจนตินาล้าหลังฝรั่งเศสและเยอรมนีอย่างมาก ส่วน
 เวเนซุเอลา มีน้ำมันจำนวนมหาศาลถึงกับเคยส่งออกน้ำมันมากที่สุดในโลก แต่การหว่านรายได้
 จากการขายน้ำมันให้หมดไปกับนโยบายประชานิยมแบบแจกของให้เปล่าทั้งโดยทางตรงและ
 ทางอ้อมแก่ประชาชนโดยหวังผลทางการเมือง ทำให้เวเนซุเอลาพัฒนาแบบล้มลุกคลุกคลานและ
 ล้มละลายหลายครั้ง จนถึงปัจจุบัน นโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทยในปัจจุบันมีลักษณะ
 คล้ายกับประชานิยมที่ใช้ในอาร์เจนตินาและเวเนซุเอลา^๕ นักวิจารณ์จึงพากันมองว่า ประชาชน
 แบบนี้จะพาเมืองไทยไปสู่ความล้มละลาย และพัฒนาต่อไปแบบล้มลุกคลุกคลานเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยจึงสังเกตเห็นว่า ประชาชนเป็นเพียงการมุ่งเอาใจประชาชนเพื่อรักษาอำนาจ
 ทางการเมืองของตน โดยใช้เงินของประเทศมาซื้อใจประชาชน ต่อจากนั้นนโยบายประชานิยม ได้
 มีการนำทฤษฎีเคนส์มาใช้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า เคนส์ไม่ได้เป็นประชานิยมแค่เพียงมีแนวคิด
 ที่สอดคล้องและแนวคิดของเคนส์ถูกรัฐบาลของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วยยืมมาใช้ใน
 ยามที่เกิดวิกฤตการเงินเพื่อลดปัญหาการว่างงาน จึงทำให้ทฤษฎีเคนส์อาจจะถูกเหมารวมว่า
 ส่งเสริมประชานิยม แต่ความจริงเป็นคนละอย่างกัน เหมือนกับว่า ถ้าใจเฝ้ายามเราไปใช้ก็ไม่ได้
 หมายถึงว่าเราจะต้องเป็นโจรไปด้วยก็หาไม่ สาเหตุที่ประชานิยมหันมาใช้ทฤษฎีการจัด
 บประมาณแบบขาดดุลของเคนส์เพราะสามารถตอบสนองความต้องการที่ว้าให้ภาครัฐเข้าไปมี

^๔ “Populism in Latin America”, edited by Michael L. Conniff, University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1999, P.9.

^๕ ไสว บุญมา, ขยายความคำว่า ประชาชนนิยม, อ้างแล้ว.

ส่วนในการจับจ่ายเงินในภาวะวิกฤต หลักการคือเคนส์ไม่เห็นด้วยกับการขอให้เศรษฐกิจฟื้นตัวเอง แต่เน้นที่การกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อให้มีผลผลิตและการจ้างงานเพิ่มขึ้น^๖ ที่ผู้วิจัยกล่าวว่า เคนส์น่าจะไม่เห็นด้วยกับประชานิยม มาจากข้อเขียนของเคนส์เองคือ เดวิด บอยล์ ได้เขียนถึงจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ว่า เมื่อ ๗๐ ปีก่อน จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ได้ตีพิมพ์ตำราสำคัญเล่มหนึ่งชื่อ national self-sufficiency มีย่อหน้าหนึ่งว่า “ข้าพเจ้ารู้สึกเห็นใจผู้ที่คิดจะลดขนาดมากกว่าผู้ที่คิดจะขยายขนาดความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจระหว่างชาติ ความคิด ความรู้ ศิลปะ ความมีมิตรไมตรี การเดินทางท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้โดยธรรมชาติของมันควรเป็นเรื่องสากล แต่จงปล่อยให้มีการผลิตสินค้าที่บ้านเมื่อมีความเหมาะสมและมีความสะดวกพอจะเป็นไปได้ และเหนืออื่นใด ปล่อยให้เรื่องการเงินเป็นเรื่องระดับชาติก่อน” เคนส์โจมตีลักษณะเฉพาะบางประการของโลกาภิวัตน์คือการให้ความสำคัญแก่เงินมากกว่าชีวิต เขากล่าวในที่บรรยายว่า การบอกว่า “ประเทศชาติไม่มีกำลังพอสนับสนุนเกษตรกรรม ก็เท่ากับหลอกตัวเองเกี่ยวกับความหมายของคำว่า กำลังสนับสนุนประเทศที่ไม่สามารถสนับสนุนศิลปะหรือนวัตกรรม เกษตรกรรมหรือประเพณี เป็นประเทศที่เราไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้”^๗

ทฤษฎีเคนส์มาจากนักคิดคือ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ แห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดแนวคิดเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ และเจ้าของทฤษฎีการจัดงบประมาณแบบขาดดุล จนเป็นกระแสหลักในช่วงศตวรรษที่ ๒๑ และได้รับการยกย่องเป็นเสมือนบิดาแห่งเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ทั้งนี้ ทฤษฎีเคนส์ เน้นความสำคัญกับการให้ภาครัฐเข้าไปมีส่วนในการจับจ่ายเงินในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในยามที่ภาคเอกชนมีความอ่อนแอทางการเงิน ถึงกระนั้นก็ตาม นักเศรษฐศาสตร์บางส่วนกล่าวว่า ทฤษฎีเคนส์ เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ค่อยยั่งยืนเหมือนยาระงับปวดชั่วคราว เป็นเหมือนมาตรการเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในระยะสั้นเท่านั้น^๘

ส่วนที่คล้ายกับประชานิยมคือรัฐสวัสดิการ รัฐสวัสดิการ (Welfare state) เป็นระบบทางสังคมที่รัฐให้หลักประกันแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น หลักประกันด้านสุขภาพ ทุกคนมีสิทธิได้รับบริการป้องกันและ

^๖ ดูรายละเอียดในพัฒนาการทฤษฎีประชานิยม ตอนการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเคนส์, หน้า ๓๑.

^๗ ดูรายละเอียดใน สาทิส กุมาร, ความหวัง ความฝัน แรงบันดาลใจ ๑๐๐ ผู้นำวิสัยทัศน์แห่งศตวรรษที่ ๒๐, แปลโดย กรรณิการ์ พรมเสาร์ (กรุงเทพมหานคร : สอนเงินมีมา, ๒๕๕๓), หน้า ๓๐๕-๓๐๙.

^๘ วิกีพีเดียไทย สารานุกรมเสรี, จอห์น_เมย์นาร์ด_เคนส์, (ออนไลน์), แหล่งที่มา: th.wikipedia.org/wiki/จอห์น_เมย์นาร์ด_เคนส์ (๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔).

รักษาโรคฟรี หลักประกันด้านการศึกษา ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาตามความสามารถโดยได้รับทุนการศึกษาฟรีจนทำงานได้ตามความสามารถในการเรียน หลักประกันด้านการว่างงาน รัฐต้องช่วยให้ทุกคนได้งานทำ ใครยังหางานไม่ได้รัฐต้องให้เงินเดือนขั้นต่ำไปพลางก่อน หลักประกันด้านสุขภาพ รัฐให้หลักประกันด้านบำนาญสำหรับผู้สูงอายุทุกคน หลักประกันด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน เป็นต้น รัฐสวัสดิการจะแตกต่างจากประชานิยมตรงที่การใช้เงินมีที่มาอย่างเหมาะสมเป็นเงินที่ได้มาจากความรับผิดชอบของประชาชน ผู้วิจัยกล่าวได้ว่า ประชานิยมมาจากเงินที่ขาดความรับผิดชอบของรัฐบาลและประชาชน ส่วนรัฐสวัสดิการมาจากเงินที่มีความรับผิดชอบของรัฐบาลและประชาชน ในหลายประเทศมีระบบรัฐสวัสดิการจะใช้ระบบการเก็บภาษีแบบก้าวหน้า คือเก็บภาษีจากคนรวยในอัตราต่อรายได้สูงกว่าคนจนมาก เก็บจากชนชั้นกลางในระดับพอประมาณ และเก็บจากคนจนน้อยหรือไม่เก็บเลยถ้าจนมาก นอกจากนั้นอาจมีการเก็บเบี้ยประกันสังคมจากคนที่มั่งคั่งทำตามอัตราเงินเดือน เงินที่เก็บได้ทั้งหมดรัฐก็จะนำมาใช้จ่ายสำหรับบริการทางสังคมทั้งหมดในระบบรัฐสวัสดิการ ระบบนี้จึงเป็นการ ‘เฉลี่ยทุกข์ เฉลี่ยสุข’ คนที่มีรายได้ดีต้องช่วยจ่ายค่าบริการทางสังคมส่วนหนึ่งแก่คนที่ยากจนกว่า นอกจากนั้นจะเน้นไปที่ภาษีทางตรง คือเก็บจากรายได้ มากกว่าภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม เพราะอย่างหลังจะถูกบวกในราคาสินค้า รวมถึงสินค้าจำเป็นอุปโภคบริโภค ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม เพราะคนรวยคนจนกับบริโภคสิ่งจำเป็นเหมือนกัน ทำให้คนจนเสียภาษีทางอ้อมในอัตราที่มากกว่าคนรวย หากพิจารณาถึงประเทศที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการสังคมอย่างเด่นชัด กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย คือเดนมาร์ก สวีเดน ฟินแลนด์และนอร์เวย์มีความโดดเด่นมากที่สุด คือการเน้นเรื่องการกระจายสิทธิและผลประโยชน์ที่รัฐพึงมีหน้าที่จัดสรรให้แก่พลเมืองในประเทศอย่างทั่วถึง แม้ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จะบ่งบอกว่า หากรัฐบาลเน้นนโยบายเรื่องความเท่าเทียมทางสังคมและการกระจายก็จะไปบั่นทอนประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ แต่หากรัฐบาลเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างความเท่าเทียมทางสังคมก็จะถูกบั่นทอนลง ดังนั้นไม่ว่ากรณีใด รัฐก็ต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ดังนั้น นโยบายทั้งหลายจึงมีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องหาความสมดุลในการให้ความสำคัญกับนโยบายในแต่ละเรื่องให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละสังคม เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว ข้อดีของรัฐสวัสดิการคือสามารถแสดงตัวชี้วัดความสำเร็จให้สาธารณะเข้าใจได้ง่ายเมื่อเทียบกับระบบอื่น ที่ผ่านมาสถิติของประเทศสแกนดิเนเวียได้แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานความเป็นอยู่ของพลเมืองอยู่ในระดับที่ดีกว่าหลายประเทศ ประกอบกับรัฐเอาใจใส่เรื่องการศึกษา การวิจัยและการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว จึงก่อให้เกิดผลผลิตที่สูงและทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวอยู่ในระดับที่สูงเช่นกัน ปัจจุบัน

เหล่านี้ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจมีความมั่นคง อัตราความยากจนอยู่ในระดับที่ต่ำ รวมทั้งมีการกระจายโอกาสและรายได้ที่ทั่วถึงกว่าประเทศอื่นโดยเปรียบเทียบ^๙

ในประเทศไทย นโยบาย "ประชานิยม" (Populism) ก่อให้เกิดกลยุทธ์การหาเสียงที่ลดแลกแจกแถม บางพรรคจะลดหนี้ให้ บางพรรคนั้นก็ยังยืนยันว่าจะแจกต่อไปอีก ทุกพรรคก็หวังว่าจะถูกใจประชาชน สิ่งที่แตกต่างกันคือพรรคหนึ่งพูดแล้วคนเชื่อ อีกพรรคพูดว่าจะให้มากกว่าแต่คนก็เลือน้อยเพราะไม่เชื่อว่าจะให้ได้จริง รากฐานทางปรัชญาของประชานิยมนั้นมาจากลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งเกิดขึ้นในอังกฤษในปลายศตวรรษที่ ๑๘ นักคิดที่สำคัญในลัทธินี้ คือ เบนธัม (Bentham) ซึ่งเน้นการสร้างความสุข (happiness) ที่นับวัดได้ เขาอ้างว่าเป้าหมายของรัฐ คือ ให้สิ่งดีมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด (the greatest good for the greatest number)^{๑๐} ประชานิยมคลาสสิก เช่น อาร์เจนตินาเน้นสิ่งที่นับวัดได้และความสุขนี้ จึงแปลงเป็นการปฏิบัติด้วยการแจกสิ่งของและการโฆษณา เช่น แจกเย็บผ้า รองเท้าทุนการศึกษา การสร้างบ้านให้อยู่ ทว่าก็ถูกวิพากษ์มากว่าเป็นการกระทำเพื่อรักษาอำนาจผู้ปกครองและไม่ได้แก้ปัญหารากฐาน เพราะลัทธิประโยชน์นิยมไม่สนใจเป้าหมายที่เป็นนามธรรม เช่น ความยุติธรรม เสรีภาพ หรือสังคมที่ดี ส่วนคุณค่าทางศีลธรรม ซึ่งเชื่อว่ามีกฎธรรมชาติ (natural law) อยู่เหนือกฎเกณฑ์ของมนุษย์ หรือที่ว่ามนุษย์มีศีลธรรมในตัวเอง โดยไม่ต้องมีประสบการณ์ (a priori reasoning) ลัทธิประโยชน์นิยมก็ยังไม่สนใจ เพราะไถ่ตัวเกินไป ลัทธิประโยชน์นิยมประสบความสำเร็จมาจากการต่อสู้กับปรัชญาเผด็จการของฮอบส์ (Hobbes) และทฤษฎีสัญญาประชาคม (social contract theory) โดยอ้างว่าฮอบส์มองโลกแง่ร้าย ส่วนการมีสถานะธรรมชาติอยู่ก่อนรัฐนั้น ก็พิสูจน์ไม่ได้ ลัทธิประโยชน์นิยมเติบโตมาพร้อมกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นการนับวัด นิยายปรัชญาบางเล่มจึงล้อเลียนคนที่อยู่ในเมืองที่นับถือลัทธิประโยชน์นิยมว่าถือแต่เครื่องคิดเลข แต่ลัทธิประโยชน์นิยมก็ก่อให้เกิดการปฏิรูปสิทธิบางอย่างของประชาชนในอังกฤษในช่วงทศวรรษ ๑๘๕๐ ส่วนทางปฏิบัติ ประชานิยมคลาสสิกอย่างอาร์เจนตินามีพื้นฐานมาจากบุคลิกภาพของท่านนายพลเปรอง ซึ่งเปี่ยมไปด้วยความเห็นใจคนจนและเน้นกระบวนการโฆษณาที่เข้าถึงครัวเรือน แต่ละปีท่านนายพลจะแจกสิ่งของโดยตรงถึงบ้าน มีหนังสือ แผ่นปลิว และรายการวิทยุ ตลอดจนการนัดชุมนุมเพื่อสร้างความฮึกเหิมและปลุกปลอบใจให้เห็นเป็นประจำ

^๙ เอื้ออมพร พิชัยสนธิ, เศรษฐกิจทางเลือก ว่าด้วยรัฐสวัสดิการ, (กรุงเทพมหานคร : โอเพนบุค, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

^{๑๐} เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, "วิเคราะห์ประชานิยมในเชิงปรัชญา" มติชนรายวัน, วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗, ปีที่ ๒๗, ฉบับที่ ๙๗๗๔, หน้า ๖.

ประชาานิยมคลาสสิกเติบโตมาจากลัทธิทุนนิยม ซึ่งคนจนถูกเอาเปรียบ ขณะเดียวกันก็ติดวัตถุและ
มุงการบริโภค ต่อมาลัทธิประโยชน์นิยมถูกคัดค้านจากพวกที่ยึดหลักธรรมะในยุคใหม่ ได้แก่ พวก
ค่านทีใหม่ (Neo-Kant) พวกยึดกฎธรรมชาติทางการศึกษาศาสนายุคใหม่ (Neo-Scholastic
natural law) จนปี ๑๙๗๑ มีแนวคิดหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อตอบโต้กับลัทธิประโยชน์นิยมโดยตรง คือ
ทฤษฎีความยุติธรรม (Theory of Justice) ของจอห์น รอวส์ (John Rawls) ซึ่งนำหลักสัญญา
ประชาคมและหลักศีลธรรมของค่านทีมาพัฒนาใหม่ รอวส์แสดงให้เห็นว่าเสรีภาพและศักดิ์ศรีของ
มนุษย์แยกออกจากวัตถุ ทั้งเป็นใหญ่กว่าและมีมาก่อนวัตถุ เขานำพื้นฐานมาจากค่านทีที่ว่ามนุษย์
ต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันในระบบเสรีภาพพื้นฐานก่อน ค่านทีได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของ
คนเราว่าทุกคนมีภาวะอย่างหนึ่งในตัวที่เหมือนกัน ยกเว้นแต่คนที่เพี้ยนบ้า คนเสียสติและคน
ปัญญาอ่อนที่ไม่สามารถพึ่งพิงตนเองได้ ภาวะดังกล่าวคือความเป็นผู้มีเหตุผล^{๑๑} หมายถึง ไม่ทำ
สิ่งใดที่เราไม่ยอมให้เพื่อนทำกับเรา ตามคำสุภาษิตไทยคงเป็น ใจเขาใจเรา ซึ่งรอวส์เรียกว่า
"ฐานะดั้งเดิม" (original position) ส่วนระบบอื่นที่ต่อจากนี้ก็ต้องสอดคล้องกับระบบพื้นฐานนี้
หลักความยุติธรรมของเขา คือ สังคมต้องเปิดกว้างให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการ
จัดสรรทรัพยากรนั้นต้องมีเสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรสินค้า สิทธิ ตำแหน่ง ความเป็นธรรม
หรือความยุติธรรม สังคมจะเกิดความเท่าเทียมกันสูงสุดก็ต่อเมื่อไม่มีใครมีอิทธิพลต่อการจัดสรร
คุณค่าเหล่านั้นได้ ส่วนคนที่เสียเปรียบนั้นต้องแยกออกมาให้ชัดและยึดถืออีกหลักหนึ่ง เรียกว่า
"หลักความแตกต่าง" (difference principle) นั่นคือ ใครที่เสียเปรียบที่สุดต้องช่วยคนนั้นก่อน แต่
ไม่ใช่แอบอ้างการช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ตัวเอง เสรี พงศ์พิศวิพากษ์เรื่องจุดอ่อนของประชาานิยม
ว่าจุดอ่อนของสังคมประชาานิยมอยู่ตรง "ทำเป็นว่าชั่วรู้ดี" คือรัฐบาลมาคิดแทนทำแทนชาวบ้าน
เมื่อใช้อำนาจสั่งการ มึงบประมาณเป็นเงื่อนไข ชาวบ้านยอมไม่สามารถปฏิเสธได้ มีลักษณะ
ครอบงำและอุปถัมภ์ แต่ไม่พัฒนาให้เจริญ มีเพียงการโฆษณาตอกย้ำและให้ความหวัง ประชาชน
กำลังอยู่ในสภาพที่ใกล้หมดความหวัง จึงไว้ใจแรงที่จะต้านทานได้^{๑๒} ผู้วิจัยเห็นว่า ถึงที่สุดแล้ว
ในสังคมไทย คำว่า ประชาานิยม ถูกมองในเชิงลบไปแล้วโดยแท้จริง

^{๑๑} ศ.ดร สมภาร พรมทา, **ปรัชญาสังคมและการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๓-๑๒๔.

^{๑๒} เสรี พงศ์พิศ, **ปฏิรูปสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลังปัญญา, ๒๕๕๓), หน้า
๒๕.

๒.๓ พัฒนาการของแนวคิดประชานิยม

ผู้วิจัยเห็นว่า ด้านประวัติศาสตร์ เริ่มจากพรรคประชาชน ในอเมริกา ชาวนารอดนิกในรัสเซีย กลุ่มโลกที่สาม จีนแดง และแถบลาตินอเมริกา มาถึงประเทศไทย ส่วนในด้านหลักการ เริ่มจากการเอาใจประชาชน จนมาถึงทฤษฎีเคนส์ ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ทฤษฎีเคนส์จะไม่ใช่ประชานิยมเลย แต่เมื่อมีความสอดคล้องกัน เพราะเมื่อใช้ประชานิยมแบบที่กล่าวข้างต้นซึ่งเป็นประชานิยมที่ไม่สร้างสรรค์จะทำให้ระบบการเงินของประเทศอ่อนแอ ก็มักจะแก้ด้วยวิธีการของเคนส์ จึงดูเหมือนว่าทฤษฎีเคนส์เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการประชานิยม แต่เมื่อดูแนวความคิดของเคนส์แล้ว เคนส์ไม่ใช่ผู้ที่ขึ้นขอบแนวคิดประชานิยม

ประชานิยมเป็นอุดมการณ์และแนวทางการเมืองที่เริ่มเกิดขึ้น ในรัสเซียที่เรียกกันว่า ขบวนการนารอดนิก อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชานิยมนี้อิงอยู่กับฐานชาวนา จนกลายเป็น อุดมการณ์และแนวทางทางการเมืองที่แพร่หลายที่สุดในโลกที่สาม ตลอดช่วงศตวรรษที่ ๒๐ ทั้งใน จีนแดงสมัยเหมาเจ๋อตงช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมและแนวทางมวลชน ทั้งแถบลาตินอเมริกา ได้กลายเป็นนโยบายที่สนับสนุนคนยากจนเพื่อมุ่งหวังความนิยม โดยไม่จำเป็นต้องมีความ สมเหตุสมผลทางเศรษฐศาสตร์รองรับ และไม่จำเป็นต้องเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของประเทศนั้น ด้วย การมุ่งเอาใจประชาชนเพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองของตน โดยใช้เงินของประเทศมาซื้อใจ ประชาชน ในช่วงต่อมานโยบายประชานิยม หลังจากที่มีการใช้มาระยะหนึ่งแล้ว ได้มีการนำทฤษฎี เคนส์มาใช้ เมื่อประเทศเจอวิกฤตการเงิน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า เคนส์ไม่ได้เป็นประชานิยม แค่เพียงมีแนวคิดที่สอดคล้องและแนวคิดของเคนส์ถูกรัฐบาลของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วยยืมมาใช้ในยามที่เกิดวิกฤตการเงินเพื่อลดปัญหาการว่างงาน ในการศึกษาพัฒนาการของ ประชานิยมจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีเคนส์ด้วย เพราะรัฐบาลของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย นำแนวคิดนี้มาใช้เกือบทุกครั้งที่เกิดวิกฤตทางการเงินของประเทศ แม้ความรู้เรื่องทฤษฎีเคนส์นี้จะ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปมีข้อมูลปรากฏในอินเทอร์เน็ตมากมาย แต่ผู้วิจัยก็จำเป็นต้องกล่าวถึง รายละเอียดและจะกล่าวถึงการกำเนิดทฤษฎีเคนส์ แนวคิดของทฤษฎีเคนส์ และการประยุกต์ใช้ ทฤษฎีเคนส์ไปตามลำดับ

๒.๓.๑ กำเนิดแนวคิดเศรษฐศาสตร์สวัสดิการของ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์

ในความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์เป็นที่ทราบกันว่า สำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกที่นำโดยอดัม สมิท เป็นสำนักแรก สำนักคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ทรงอิทธิพลแห่งยุคในศตวรรษที่ ๒๐ อีกสำนักหนึ่ง จัดเป็นสำนักที่สอง คือ สำนักคิดทางเศรษฐศาสตร์เคนส์ (Keynesian Economics) ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ (๑๙๑๔-๑๙๑๘) เศรษฐกิจโลกเข้าสู่ภาวะถดถอยและ

ประสบกับปัญหาการว่างงานอย่างกว้างขวาง การรื้อฟื้นระบบมาตรฐานทองคำ โดยรัฐบาลอังกฤษทำให้ปัญหาการผลิตถดถอย การว่างงานสูง และการขาดดุลการชำระเงินเรื้อรัง ประกอบกับการล้มของตลาดหุ้นของสหรัฐอเมริกาในปลายทศวรรษ ๑๙๒๐ ภาวะการณดังกล่าวได้ส่งผลต่อเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ในทศวรรษ 1930 แม้ว่ารัฐบาลในหลายประเทศจะพยายาม แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้เศรษฐกิจตกต่ำการว่างงานอย่างแพร่หลาย และธุรกิจเป็นจำนวนมากได้ปิดกิจการลงในที่สุดในระยะเวลาดังกล่าว ได้มีนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ชื่อ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ได้เสนอทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในหนังสือชื่อทฤษฎีเกี่ยวกับการจ้างงาน ดอกเบี้ย และเงินตรา (The General Theory of Employment, Interest, and Money) หนังสือเล่มดังกล่าว นอกจากก่อให้เกิด “เศรษฐศาสตร์ของเคนส์” (Keynesian Economics) หรือสำนักเศรษฐศาสตร์เคนส์ ก็ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ครั้งสำคัญ โดยเฉพาะเศรษฐศาสตร์มหภาค ที่สำคัญคือได้ปฏิรูปทฤษฎีเงินตรา บทบาทของรัฐบาลในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวหรือแบบขาดดุลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ การสร้างแบบจำลองสถานะสมดุลทั้งระบบในลักษณะที่เรียบง่าย รวมข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงจุดอ่อนของสำนักคลาสสิกและนีโอคลาสสิก ซึ่งมีจุดอ่อนในการอธิบายปัญหาการปรับตัวทางเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมที่นำไปสู่ระดับการจ้างงานเต็มที่ เป็นต้น เคนส์ได้วิจารณ์และโจมตีแนวคิดของสำนักคลาสสิก (รวมทั้งสำนักนีโอคลาสสิก) อย่างรุนแรง โดยทฤษฎีการจ้างงานแบบเดิมที่เสนอว่าระดับการจ้างงานในตลาดแรงงานถูกกำหนดโดยดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทาน โดยสมมุติว่าทั้งตลาดสินค้าและตลาดแรงงานเป็นตลาดแข่งขันตลอดจนราคาสินค้าและอัตรา ค่าจ้างสามารถปรับตัวขึ้นลงได้อย่างยืดหยุ่น ฉะนั้น การจ้างงานดุลยภาพที่เกิดขึ้น จะเป็นระดับการจ้างงานเต็มที่ และอัตราค่าจ้างในตลาดแรงงานจะเป็นอัตราค่าจ้างดุลยภาพ ถ้าหากยังมีการว่างงานอยู่ก็เป็นการว่างงานโดยสมัครใจ (voluntary unemployment) เพราะผู้ว่างงานเรียกร้องค่าจ้างสูงเกินไปและปฏิเสธที่จะทำงานระดับค่าจ้างดุลยภาพ เคนส์มีความเห็นว่า คนงานสามารถต่อรองกำหนดอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินได้ แต่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนราคาสินค้าได้ ทำให้คนงานไม่ยอมรับการลดอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินของตน เพื่อที่จะรักษาระดับมาตรฐานการครองชีพของตนเองไม่ให้เลวลงเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ดังนั้นอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินในระบบเศรษฐกิจ จึงมีลักษณะไม่ยืดหยุ่น และมีผลทำให้เกิดการว่างงานโดยไม่สมัครใจได้ เคนส์ได้เสนอว่าอุปสงค์มีผล (effective demand) อันประกอบไปด้วยการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือน การใช้จ่ายการลงทุนของภาคธุรกิจและรัฐบาล รวมทั้งรายได้จากการส่งออกสุทธิ จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดการจ้างงานผลผลิตและรายได้

ประชากรในระยะสั้น โดยผ่านการทำงานของตัวทวีคูณ ทำให้เกิดดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจที่ไม่จำเป็นต้องมีการจ้างงานเต็มที่ แต่อาจมีการว่างงานแบบไม่สมัครใจเกิดขึ้นได้

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของเคนส์เน้นคำว่า “ทฤษฎีทั่วไป” เพราะเขาเชื่อว่าทฤษฎีสามารถใช้ได้กับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจมหัพภาคโดยทั่วไป โดยเฉพาะการกำหนดผลผลิตรายได้ ประชาชาติดุลยภาพทั้งที่มีการจ้างงานเต็มที่ (full employment equilibrium) และที่มีการว่างงานแบบไม่สมัครใจ (unemployment equilibrium) ในขณะที่ทฤษฎีคลาสสิกและนีโอคลาสสิกมีลักษณะเป็น “ทฤษฎีเฉพาะ” (special theory) เพราะใช้อธิบายได้เพียงกรณีเดียวคือ ดุลยภาพที่มีการจ้างงานเต็มที่ และไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ “การว่างงานโดยสมัครใจ” ได้ ผลงานของเคนส์ “ทฤษฎีทั่วไปว่าด้วยการจ้างงานอัตราดอกเบี้ยและเงินตรา” ได้ส่งผลให้แนวคิดของเคนส์ได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางและมีผู้เปรียบเทียบกับเป็นเสมือนการปฏิวัติ หรือที่เรียกว่า การปฏิวัติของเคนส์(Keynesian Revolution) และเคนส์เองก็ได้รับการยกย่องให้เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่แห่งยุคและเป็นคนอังกฤษที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับคนรุ่นเดียวกัน (ค.ศ. ๑๘๘๓ – ๑๙๔๖) และนับแต่ทศวรรษ ๑๙๓๐ เป็นต้นมา เศรษฐศาสตร์ของเคนส์ได้มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนวิชาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลกอีกทั้งได้เข้าไปมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหัพภาคที่สำคัญคือ การใช้นโยบายงบประมาณขาดดุล (budgetary deficits) เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจมหัพภาค ในขณะที่การวิเคราะห์เกี่ยวกับรายได้ประชาชาติได้ถูกใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ภาวะทางเศรษฐกิจ และการบริหารนโยบายเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น^{๑๓}

พัฒนาการทางแนวคิดและทฤษฎีของเคนส์ก็ส่งผลและมีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนานับแต่ทศวรรษ ๑๙๖๐ เป็นต้นมา โดยเฉพาะการวางนโยบายเศรษฐกิจมหัพภาค โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์ทางด้านอุปสงค์มวลรวมที่ให้ความสำคัญแก่การใช้นโยบายการลงทุนของเอกชนและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การใช้นโยบายงบประมาณขาดดุลทางการคลัง และการขยายตัวของการส่งออก เป็นนโยบายและเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจนั่นเอง

^{๑๓} ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เคนส์, (ออนไลน์), แหล่งที่มา:

<http://www.stou.ac.th/Schools/Sec/Services/e-Learning2/02-01.html>, (๑๘ มกราคม ๒๕๕๕).

ในปี ๑๙๔๔ เคนส์ได้เป็นตัวแทนรัฐบาลอังกฤษได้เข้าร่วมประชุมเบรตตัน วูด ซึ่งนำไปสู่การก่อตั้ง กองเงินทุนระหว่างประเทศ(International Monetary Fund)^{๑๔} หรือที่ชาวไทยรู้จักดีในชื่อ ไอเอ็มเอฟ เพื่อเป็นสถาบันช่วยแก้ปัญหาสภาพคล่องระหว่างประเทศซึ่งยังคงมีบทบาทมาจนถึงปัจจุบัน

^{๑๔} วิทยากร เชียงกูล, **ปรัชญาการเมืองเศรษฐกิจสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๕๒),

๒.๓.๒ แนวคิดของเคนส์ที่สำคัญโดยสังเขป

เคนส์เสนอหลักว่าด้วยอุปสงค์ที่มีผล (The Principle of Effective Demand) ว่าการใช้จ่ายจะก่อให้เกิด อุปสงค์ในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวของผลผลิตและการจ้างงาน เนื่องจากการผลิตปรับตัวตาม อุปสงค์ของเคนส์

เคนส์เสนอว่า องค์ประกอบของอุปสงค์มวลรวม คือ

$$Y = C + I + G + X - M \text{ โดยที่}$$

Y หมายถึง รายได้หรือผลผลิต (Gross Domestic Product : GDP)

C หมายถึง การบริโภค (Consumption : C)

I หมายถึง การลงทุน (Investment Expenditure : I)

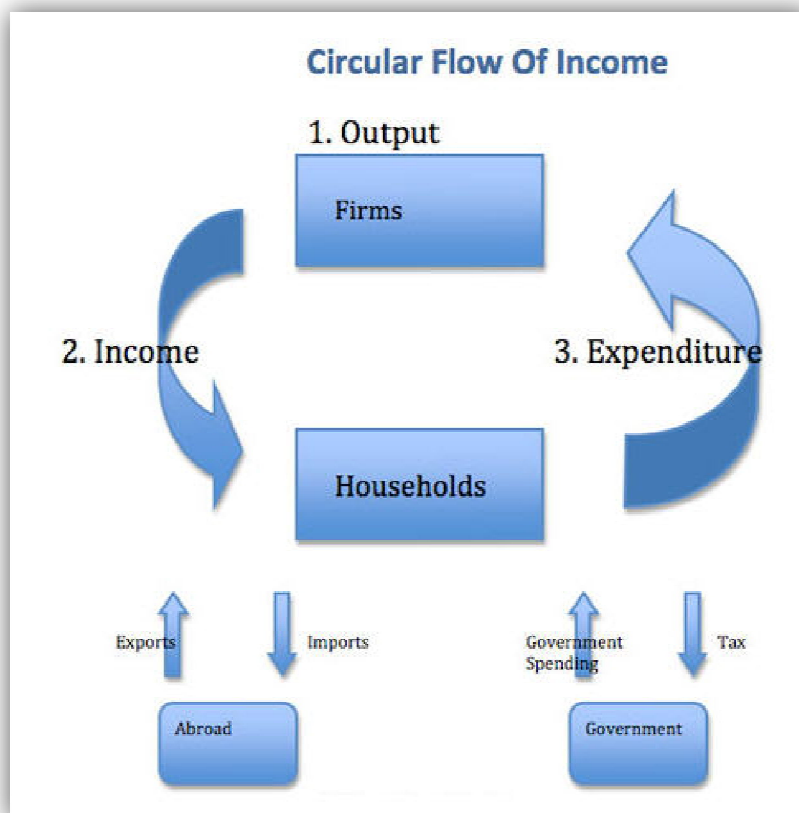
G หมายถึง การใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure : G)

X หมายถึง รายได้จากการส่งออก (Exports : X)

M หมายถึง ค่าใช้จ่ายของการนำเข้า (Imports : M)

กระแสการหมุนเวียนของรายได้ในระบบเศรษฐกิจอาจนำเสนอโดยภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กระแสหมุนเวียนของรายได้ในระบบเศรษฐกิจ

จากสมการข้างต้นแสดงว่า อุปสงค์มีผลจะเกิดจากการใช้จ่ายมวลรวมในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีองค์ประกอบจากการใช้จ่ายการบริโภค การใช้จ่ายการลงทุน การใช้จ่ายของภาครัฐบาล การส่งออกสุทธิ ซึ่งการใช้จ่ายข้างต้นจะกำหนดผลผลิตการจ้างงาน ผลผลิต และระดับรายได้ประชาชาติ โดยผ่านการทำงานของตัวทวีคูณ (multiplier) ยิ่งตัวทวีคูณมีค่ามากเท่าใด ย่อมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจจะมีผลเพิ่มผลผลิตและการจ้างงานมากขึ้นเท่านั้น^{๑๕}

แนวคิดด้านทวีคูณ หมายถึง ค่าที่แสดงถึงขนาดของการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตหรือรายได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายในระบบเศรษฐกิจ อาทิเช่น การลงทุนภาคเอกชนและรายจ่ายของภาครัฐบาล ซึ่งตัวทวีคูณมักจะมีค่ามากกว่า ๑ ซึ่งแสดงว่า ผลผลิตหรือรายได้ประชาชาติมากกว่า ๑ เท่า หรือหลายเท่าตัวในบางกรณี กว่า的增加ขึ้นของรายจ่ายในรอบแรก ค่าที่กำหนด

^{๑๕} ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เคนส์, อ้างแล้ว.

ขนาดของตัวที่สำคัญคือ ค่าความโน้มเอียงส่วนเพิ่มของการบริโภค (Marginal Propensity to Consume : MPC) นั่นเอง

เคนส์เสนอทฤษฎีความพอใจสภาพคล่อง (Theory Liquidity Preference) ว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดถูกกำหนดจากดุลยภาพระหว่างความต้องการในการถือเงินและอุปทานของเงิน (ซึ่งถูกกำหนดจากธนาคารกลาง) เคนส์สรุปว่า ความต้องการในการถือเงินของบุคคลประกอบด้วย

๑. การถือเงินเพื่อการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและสันตนาการ เป็นต้น

๒. การถือเงินเพื่อการใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน เช่น ค่าใช้จ่ายในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้วางแผนมาก่อน

๓. การถือเงินเพื่อการเก็งกำไร เช่น การถือเงินเพื่อการลงทุน เพื่อแสวงหาส่วนต่างจากราคาพันธบัตร (capital gain) เป็นต้น โดยที่ความต้องการในการถือเงินเพื่อการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวันและความต้องการในการถือเงินจะขึ้นอยู่กับรายได้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินขึ้นอยู่กับรายได้ส่วนความต้องการในการถือเงินเพื่อการเก็งกำไรผูกพันกับอัตราดอกเบี้ยพื้นฐานแนวคิดข้างต้น บุคคลจะถือเงินโดยคำนึงถึง ค่าเสียโอกาสของเงินด้วย กล่าวคือ หากบุคคลเลือกที่จะถือเงินสด เพื่อดำรงสภาพคล่องย่อมต้องเสียสละดอกเบี้ยอันเป็นค่าเสียสละดอกเบี้ยอันเป็นค่าเสียโอกาสหรือเป็นผลตอบแทนจากการถือสินทรัพย์อื่นที่มีไ้เงิน ดังนั้นอุปสงค์หรือความต้องการในการถือเงินจึงมีความผูกพันกับอัตราดอกเบี้ย^{๑๖} เหตุที่อัตราดอกเบี้ยมีความผูกพันกับความในการถือเงินเพราะหากอัตราดอกเบี้ยสูงย่อมมีผลให้ค่าเสียโอกาสในการถือเงินสูงขึ้น บุคคลย่อมเลือกถือหลักทรัพย์ นอกจากราคาจะต่ำแล้ว ยังให้ผลตอบแทนสูง อีกด้วย ในขณะเดียวกันหากอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดต่ำลง ราคาหลักทรัพย์ย่อมมีแนวโน้มสูงขึ้น ผู้ถือหลักทรัพย์ ย่อมได้ผลต่างของส่วนทุน (capital gains) โดยที่บุคคลจะเทขายหลักทรัพย์เพราะได้กำไรนั่นเอง และหากอัตราดอกเบี้ยลดลงไปอีก และบุคคลไม่ยอมขายหลักทรัพย์ออกไปจะได้ผลตอบแทนลดลง ดังนั้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลงบุคคลจะขายหลักทรัพย์และหันมาถือเงินสดมากขึ้นนั่นเอง ประสิทธิภาพของนโยบายการเงินและการคลัง เคนส์เห็นว่านโยบายการคลังแบบขยายตัวผ่านนโยบายงบประมาณแบบขาดดุล มีผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจมากกว่านโยบายการเงิน

ในทัศนะของเคนส์เห็นว่านโยบายการคลังจะมีประสิทธิภาพมากกว่านโยบายการเงิน เพราะนโยบาย การคลัง โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งมีการว่างงานรวมทั้งทรัพยากรไม่ได้

^{๑๖} ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เคนส์, อ้างแล้ว.

ถูกใช้เต็มที่ นโยบายการคลัง โดยผ่านงบประมาณขาดดุล ย่อมทำให้รายได้ประชาชาติและการจ้างงานเพิ่มขึ้น เพราะการใช้จ่ายภาครัฐบาล มีผลโดยตรงต่อการอัดฉีดรายจ่ายเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ (ตามสมการ $Y = C + I + G + X - M$) และจะมีผลมากยิ่งขึ้น หากตัวทวีคูณมีค่ามาก เพราะจะทำให้รายได้หรือผลผลิตเพิ่มขึ้นหลายรอบ ซึ่งสามารถนำไปสู่ภาวะการจ้างงานเต็มที่ได้ในที่สุด ส่วนนโยบายการเงินนั้นไม่ได้มีผลต่อระดับการใช้จ่ายมวลรวมของระบบเศรษฐกิจโดยตรง เพราะการเพิ่มปริมาณเงินนั้นมีผลต่อการทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลงแล้วดอกเบี้ยจะเป็นกลไกสำคัญในการส่งผ่านให้เกิดการขยายตัวของการลงทุน แต่อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์กลับพบว่า หากอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำมาก ซึ่งไม่สามารถจะต่ำลงไปอีกแล้ว ย่อมไม่เกิดการกระตุ้นการลงทุนและมีการขยายตัวของรายได้ และการจ้างงานหรืออยู่ในภาพที่เคนส์เรียกว่า “กับดักสภาพคล่อง” หรือ “Liquidity Trap” นั่นเอง ภาวะการณ์ข้างต้นหมายความว่า ณ อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำมาก บุคคลจะถือเงินเพื่อการเก็งกำไรโดยไม่สิ้นสุด เมื่อธนาคารกลางเพิ่มปริมาณเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย และราคาหลักทรัพย์ก็ไม่เปลี่ยนแปลง การลงทุนภาคเอกชนก็ไม่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลให้ผลผลิตรายได้รวมทั้งการจ้างงานก็ไม่เพิ่มขึ้นนั่นเอง

๒.๓.๓ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเคนส์

ทฤษฎีหรือแนวคิดเคนส์เชื่อมั่นว่าการกระตุ้น อุปสงค์มวลรวม โดยเฉพาะ “นโยบายการคลัง” โดยผ่านการใช้จ่ายของภาครัฐบาลและนโยบายภาษีเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อให้มีผลผลิตและการจ้างงานเพิ่มขึ้น โดยหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์ของเคนส์ในการดำเนินนโยบายการคลังและเศรษฐศาสตร์มหภาคด้านอื่นที่สำคัญคือ

๑.นโยบายสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

๒.นโยบายการรักษาเสถียรภาพของราคา

๒.๓.๓.๑ นโยบายสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เครื่องมือที่สำคัญของเคนส์ในการสร้างการเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจหรือมีการเจริญเติบโตในผลิตผลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (maximum growth) นอกจากจะใช้นโยบายการคลัง โดยผ่านงบประมาณแบบขาดดุล (government budget deficit) แล้ว ยังใช้นโยบายที่สำคัญ เช่นการลดอัตราภาษี เพื่อให้รายได้สามารถจับจ่ายใช้สอยได้ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรายจ่ายซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งจะก่อให้เกิดอุปสงค์ในระดับเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มี

ผลให้ผู้ประกอบการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้นนั่นเอง ทั้งนี้เพราะการบริโภคเป็นฟังก์ชันคงที่ของรายได้และค่าความนิยมเพียงในการบริโภค ก็คงที่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของรายได้ย่อมนำมาสู่การเพิ่มการบริโภคและรายได้และการจ้างงานในที่สุด นอกจากนี้การลดภาษี เช่น ภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้แก่ผู้ประกอบการไม่ว่าจะผู้ประกอบการผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศหรือผู้ส่งออกย่อมมีผลให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง ผู้ประกอบการสามารถขยายการผลิต ซึ่งมีผลให้การลงทุน (I) และการส่งออก (X) ขยายตัวเพิ่มขึ้นและนำมาซึ่งการขยายตัวของรายได้ประชาชาติและการจ้างงาน ในที่สุด

นโยบายกระตุ้นการใช้จ่ายในระดับรากหญ้า รัฐบาลในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ใช้นโยบายการใช้จ่ายของภาครัฐบาล เพื่ออัดฉีดรายจ่ายเข้าสู่ครัวเรือนหรือชุมชนโดยตรง เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นโยบาย SML นโยบายธนาคารประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้รายจ่ายของภาครัฐเข้าสู่สมาชิกในครัวเรือนอย่างแท้จริง เพราะจุดประสงค์ของนโยบายดังกล่าว เพื่อให้เกิดการขยายตัวของผลผลิตและการจ้างงานในระดับรากหญ้า เพราะการเพิ่มรายจ่ายของภาครัฐ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการใช้จ่ายในท้องถิ่นก่อให้เกิดผลผลิตและการจ้างงานมากขึ้น รายจ่ายที่เข้าสู่ท้องถิ่นอาจจะสร้างรายได้หรือผลผลิต(IS) ได้หลายเท่าตัวของรายจ่ายรอบแรก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่าตัวทวีคูณเอง เหตุผลสนับสนุนที่เชื่อว่านโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าจะประสบผลสำเร็จ เนื่องจากค่าความนิยมเพียงของสมาชิกครัวเรือนในระดับหมู่บ้านน่าจะอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีผลให้ค่าตัวทวีคูณมีค่าเพิ่มขึ้นนั่นเอง^{๑๗}

^{๑๗} ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เคนส์, อ้างแล้ว.

๒.๓.๓.๒ นโยบายรักษาเสถียรภาพของราคา

เสถียรภาพของราคาเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการบริหารเศรษฐกิจ เพราะหากระบบเศรษฐกิจประสบกับความผันผวนของราคา เช่น เกิดภาวะเงินเฟ้อหรือเงินฝืดในระดับสูงย่อมมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนภาคธุรกิจโดยทั่วไป รวมทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ หากระบบเศรษฐกิจประสบกับปัญหาเงินเฟ้อ เช่น ระดับราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมากกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี แนวคิดเคนส์ที่หลายประเทศกลับมาใช้การใช้งบประมาณแบบหดตัว ซึ่งเป็นนโยบายการคลังที่เกี่ยวข้องกับการลดลงของการใช้จ่าย “สุทธิ” ของรัฐบาล โดยผ่านการจัดทำงบประมาณแบบเกินดุลซึ่งรัฐบาลมีรายรับมากกว่ารายจ่ายนั่นเอง การใช้จ่ายงบประมาณเกินดุลจะใช้ในกรณีที่ประเทศประสบกับภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่นั่นเอง เพราะการใช้จ่ายงบประมาณเกินดุลย่อมนำมาซึ่งการหดตัวของรายได้และผลผลิตและมีผลต่อการลดลงของระดับราคาในที่สุด

แผนภาพที่ ๒.๒ อัตราเงินเฟ้อ

การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ หากประเทศประสบกับปัญหาเงินเฟ้อ คือ ระดับราคาลดลงอย่างต่อเนื่อง แนวคิดเคนส์ คือ ใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวโดยผ่านงบประมาณขาดดุล ซึ่งจะมีผลทำให้อุปสงค์ในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น รายได้และผลผลิตขยายตัว ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของระดับราคานั้นเอง^{๑๔}

^{๑๔} ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เคนส์, อ้างแล้ว.

๒.๓.๔ สรุปพัฒนาการของแนวคิดประชานิยม

แนวคิดประชานิยมเริ่มเกิดขึ้น ทั้งในสหรัฐอเมริกาและในรัสเซียที่เรียกกันว่าขบวนการนารอดนิก อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชานิยมนี้อิงอยู่กับฐานชาวนา จนกลายเป็นอุดมการณ์และแนวทางทางการเมืองที่แพร่หลายที่สุดในโลกที่สาม ตลอดช่วงศตวรรษที่ ๒๐ ทั้งในจีนแดงสมัยเหมาเจ๋อตงช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมและแนวทางมวลชน ทั้งแถบละตินอเมริกา ได้กลายเป็นนโยบายที่สนับสนุนคนยากจนเพื่อมุ่งหวังความนิยมหรือคะแนนเสียง โดยไม่คำนึงถึงเศรษฐกิจของประเทศนั้น มีการวิพากษ์เรื่องนี้เกิดขึ้นสังคมไทย เช่น อธิยุทธ บุญมีแม้จะวิจารณ์รัฐบาลทักษิณมาตลอดกลับมองว่า นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรคนั้นเป็นสวัสดิการมากกว่าประชานิยม^{๑๙} ในขณะที่เอก ตั้งทรัพย์วัฒนาวิพากษ์ว่าถ้าพรรคไทยรักไทยจะถูกมองว่ามีลักษณะเป็นเผด็จการประชานิยม เหตุเกิดเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๔ ภายใต้การวิพากษ์วิจารณ์ว่าพรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจจากวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ได้ พรรคไทยรักไทยจึงเสนอภาพลักษณ์ตนเองในฐานะที่จะมาแก้ปัญหาและได้เสนอนโยบายประชานิยมเช่น การพักหนี้เกษตรกร ๓ ปี การให้เงินกู้ยืมหมู่บ้านละ ๑ ล้านบาท โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค และทำตามนโยบายนี้ได้จริง เมื่อพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล โครงการแบบประชานิยมจึงปรากฏออกมามากมายเช่น คอมพิวเตอร์เอื้ออาทร บ้านเอื้ออาทร เป็นต้น^{๒๐} จึงกล่าวได้ว่าประชานิยมมาถึงเมืองไทยอย่างชัดเจน ในส่วนพัฒนาการด้านหลักการ นโยบายประชานิยม ได้มีการนำทฤษฎีเคนส์มาใช้ในเวลาต่อมา เป็นเพียงการยืมมาใช้เพราะสอดคล้องกับความต้องการในเวลาเศรษฐกิจอยู่ในภาวะวิกฤตแต่ทฤษฎีเคนส์เป็นเหมือนยาระงับปวดชั่วคราวเท่านั้น การวิพากษ์ประชานิยมที่กล่าวโดยฝ่ายตรงข้ามกับพรรคเพื่อไทยคือนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะผู้นำฝ่ายค้านคนปัจจุบันกล่าวว่าในที่ประชุมใหญ่ของพรรคประชาธิปัตย์^{๒๑} ว่าวันนี้เครื่องมือหนึ่งที่เราต้องก้าวให้พ้นคือสิ่งที่เรียกว่า “ประชานิยม” ประชานิยมเป็นนโยบายที่ไม่ยั่งยืน เป็นนโยบายที่มีไว้เพื่อประโยชน์ของนักการเมืองในการหาคะแนนเสียง ไม่ได้แก้ปัญหาให้กับประชาชน คนที่อดอ้างว่าแก้ไขปัญหให้กับคนยาก

^{๑๙} “บทวิเคราะห์ร้อนจาก “อธิยุทธ บุญมี” จากทักษิณานุวัตร ถึงรัฐบาลทักษิณ” เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๕๕๔ (๑๓ มกราคม, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

^{๒๐} เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, “การเมืองหลังการเลือกตั้ง ๒๕๔๔ : เผด็จการประชานิยมหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” รัฐศาสตร์สาร, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ : ๑๒-๑๓.

^{๒๑} อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ปราศรัยในงานรวมพลังออกแบบประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่ห้องประชุมเมืองทองธานี

คนจน กลับกลายเป็นคนที่ทำให้นี่สิ้นของประชาชน และครัวเรือนเพิ่มมากที่สุด ในประวัติศาสตร์^{๒๒} การวิพากษ์ประชานิยมทั้งในฝ่ายบวกคือประชานิยมเชิงสร้างสรรค์และประชานิยมฝ่ายลบคือประชานิยมที่ไม่สร้างสรรค์ยังคงเป็นในสังคมไทยอีกหลายปี ผู้วิจัยจึงยืนยันได้ว่า พัฒนาการของประชานิยมคือประชานิยมเดินทางมาถึงประเทศไทยแล้ว

๒.๔ แนวคิดของประชานิยม

หากจะกล่าวถึง การให้ ในแนวคิดประชานิยม มิใช่เรื่องสลับซับซ้อนแต่อย่างใด เป็นเพียงการให้ หรือสัญญาว่าจะให้วัตถุหรือข้าวของอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่มวลชน และมวลชนนั้นจะมอบความเป็นใหญ่ทางการเมืองการปกครองให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ให้วัตถุหรือข้าวของนั้น ในกรณีอย่างนี้ ฝ่ายหนึ่งรับ สังคมประชานิยมทุกแห่งในโลกจบลงด้วยผลลัพธ์ที่เหมือนกัน คือ ปัญหาทั้งหมดยังคงอยู่ โดยไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้มากนัก สังคมประชานิยมจึงเป็นสังคมที่พลิกพลั้วเอาตัวรอดไปก่อน และเต็มไปด้วยบรรยากาศของการสร้างความเข้าใจผิดในทางความรู้ ชาติเสรีภาพ และเกิดความหลงผิดจากการชักนำของรัฐบาล

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสำหรับในสังคมไทยควรมีการทำวิจัยว่า ประชานิยมในประเทศไทยมีลักษณะแก้ปัญหาด้วยหรือไม่ การวิพากษ์ที่ดำเนินมาก็จะตั้งอยู่บนพื้นฐานตามความเป็นจริง สิ่งที่จะต้องพิจารณาในประเด็นนี้อีกอย่างหนึ่งคือทฤษฎีความยุติธรรมของรอร์ส

ในหนังสือทฤษฎีความยุติธรรมของรอร์ส เขียนวิจารณ์ลัทธิประโยชน์นิยมไว้ว่า ลัทธิประโยชน์นิยมเข้าใจผิดที่คิดว่าสังคมเป็นระเบียบแล้ว จึงคิดว่าหากจัดให้มีสถาบันขึ้นมาเพื่อให้สังคมมีความสุขก็เป็นการเพียงพอ แนวคิดของลัทธิประโยชน์นิยมถือว่าประชาชนเป็นผู้ถูกปกครอง (subject) ส่วนสิทธิ (right) เป็นของผู้ปกครอง ประชาชนมีเพียงหน้าที่คอยรับฟังและรับความสุขจากผู้ปกครอง แต่รอร์สเห็นว่าสิทธิเป็นของประชาชน และไม่แน่ว่าการจัดสรรโดยผู้ปกครองนั้นจะยุติธรรม เพราะหัวใจของความยุติธรรมก็คือ การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าแก่สังคมอย่างยุติธรรม ซึ่งต้องเป็นความยุติธรรมที่โปร่งใส (transparently fair) ด้วย^{๒๓} แนวคิดของรอร์สนี้มาจากค่านิยมที่ได้วางกฎศีลธรรมไว้ว่า พื้นฐานของศีลธรรมนั้นอยู่ที่จิตไม่ใช่วัตถุ มนุษย์มีเจตจำนงที่เป็นอิสระซึ่งเป็นรากฐานของการกระทำและเป็นที่มาของการเกิดสิทธิ สำหรับจิตที่มี

^{๒๒} คำปราศรัยอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, (ออนไลน์), แหล่งที่มา:

<http://www.democrat.or.th/th/news-activity/article/detail.php?ID=11522> (๒ เมษายน ๒๕๕๕).

^{๒๓} เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, “วิเคราะห์ประชานิยมในเชิงปรัชญา”, อ้างแล้ว.

อิสระนั้นจะกำหนดจุดมุ่งหมาย ได้เอง ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมีสิทธิก่อนจึงจะค้นหาได้ว่าความดีคืออะไร ไม่ใช่ให้ใครกำหนดให้ ในยุคโลกาภิวัตน์ สังคมไม่ได้เป็นระเบียบและปัญหาไม่ง่ายอย่างที่ลัทธิประโยชน์นิยมคิด รากฐานของปัญหามาจากโครงสร้างของระบบทุนนิยมที่ขยายตัว ซึ่งมีปัญหาทั้งภายในและภายนอก เช่น ความยากจนของประเทศยังขึ้นอยู่กับระบบการค้าสินค้า ล่วงหน้าและการค้าเงินในตลาดโลก คนถูกยั่วด้วยวัตถุและเข้าใจผิดว่าความยากจนมาจากการขาดเงิน การขาดแคลนวัตถุเป็นเพียงอาการ แต่มีสาเหตุมาจากการเข้าไม่ถึงสิทธิและตกอยู่ในกับดักของโครงสร้างที่เสียเปรียบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมืองและการใช้อำนาจทางกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้ยังต้องการองค์ความรู้และการแสวงหาความรู้ที่ซับซ้อน กระบวนการแก้ปัญหาจึงซับซ้อน ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคล ชุมชนและตัวแสดงอื่นอีกมาก สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมความรู้ (knowledge society) ซึ่งภาคสังคมเจริญขึ้นมามาก ขณะที่ความล้มเหลวของรัฐ (the state failure) เกิดขึ้นทั่วโลก รัฐเผชิญกับปัญหาที่ยากกว่าเดิม ปัญหาใหญ่ คือ ปัญหาการเงินและความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย อันเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดวิกฤตความชอบธรรมตามมา รัฐบาลที่ใช้อำนาจมากจึงเผชิญกับความยุ่งยากจากการถูกต่อต้าน มักจบลงด้วยการปฏิวัติ การก่อการจลาจล และหายนะทางการเมืองของกลุ่มผู้นำ ประชานิยมมักอ้างว่าตนมองโลกในแง่ดีและมีทัศนคติของผู้ชนะ แต่ข้ออ้างนี้เกิดขึ้น ท่ามกลางเสียงเรียกร้องให้นำศีลธรรมกลับคืนมา นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นปัญหาว่าประชานิยมไม่ใช่นโยบายที่แท้จริง เพราะไม่ได้แก้ที่ตัวปัญหา เป็นการแก้ปัญหาที่ผิดทาง อีกทั้งยังเป็นการฉกฉวยโอกาสและซ้ำเติมสังคมไปพร้อมกัน ประชานิยมอยู่ได้ด้วยพลังพลวัตและหลอกล่อ การลดแลกแจกแถมเป็นมนต์เสน่ห์ที่ดึงดูดใจคน ทว่ายิ่งเบี่ยงเบนประเด็นออกไปไกล หากไม่มีประชานิยม โลกก็จะกลับเข้าสู่ความจริง และเห็นปัญหาเชิงโครงสร้างร่วมกัน การมองความจริงทั้งหมดจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนและเป็นชัยชนะอันแท้จริงของมวลมนุษย์ในยุคปัจจุบัน^{๒๔} ผู้วิจัยสรุปได้ว่าประชานิยมมีองค์ประกอบ ๒ อย่าง คือ

๑. การให้นั้นบรรเทาความยากจนได้ชั่วคราว เป็นการให้แบบหวังคะแนนนิยมเพื่อดูแลรักษาอำนาจและผลประโยชน์

๒. การให้นั้นทำด้วยเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ ใช้การให้นั้นเป็นเหยื่อล่อ ลวงให้ประชาชนหลงขึ้นชมตนเพื่ออำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์มหาศาล

^{๒๔} เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, “วิเคราะห์ประชานิยมในเชิงปรัชญา”, อ้างแล้ว.

๒.๕ วิธีการของแนวคิดประชานิยม

ข้อความที่ว่า “มีการหยิบยื่นให้ทันทีโดยตรง และ การสัญญาว่าจะให้หรือทำให้ หลังจากตนได้เข้าไปเป็นรัฐบาลแล้ว มีลักษณะครอบงำและอุปถัมภ์ แต่ไม่พัฒนาให้ยั่งยืนและมั่นคง”ของผู้วิจัย แม้จะดูเหมือนคำตัดสินว่าประชานิยมเป็นฝ่ายลบ เสมือนลืมนำวิธีการของประชานิยมถ้าใช้ในเชิงสร้างสรรค์หรือที่เรียกว่าประชานิยมเชิงสร้างสรรค์ ก็น่าจะเป็นผลดี เพียงสิ่งที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ ทำให้คำว่าประชานิยมถูกมองในฝ่ายลบมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะได้กล่าวถึงประชานิยมมาโดยละเอียดพอสมควรแล้ว แต่เพื่อจะอธิบายให้เห็นถึงวิธีการของการให้หรือพฤติกรรมกรการให้แบบประชานิยม จึงอาจต้องเล่าเรื่องซ้ำในบางส่วนคือ การเคลื่อนไหวที่ใช้หลักประชานิยมเกิดขึ้นเพราะหลังได้เอกราชในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ การปกครองของประเทศลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของเจ้าของที่ดินที่มีฐานะร่ำรวย เมื่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนไปหลังเกิดโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ชนชั้นแรงงานเพิ่มขึ้น ประชาชนกลุ่มนี้ต้องการสิทธิมีเสียงในการบริหารบ้านเมืองบ้าง ในสภาพเช่นนี้จึงเริ่มมีนักการเมืองบางคนที่ต้องการใช้พวกเขาเป็นฐานของการก้าวเข้าสู่อำนาจเกิดขึ้น เช่นชาวอาร์เจนตินาชื่อ ฮิโปลิโต อิริโกเยน เขาสามารถโค่นอำนาจของเศรษฐกิจที่ดินได้โดยการให้คำมั่นสัญญาว่าจะเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง หลังจากได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีเมื่อปี ๑๙๑๖ (พ.ศ. ๒๔๕๙) เขาก็เริ่มใช้มาตรการจำพวกให้ของเปล่าที่เขาสัญญาไว้ ยังผลให้เขาได้รับความนิยมสูงมาก หลายประเทศเริ่มใช้หลักประชานิยมในเวลาต่อมา ไม่ว่าจะเป็นบราซิล เปรู เม็กซิโก โบลิเวีย เวเนซุเอลา เอกวาดอร์ ชิลี กัวเตมาลา นิการากัว โคลอมเบีย หรือเอลซัลวาดอร์ ประเทศเหล่านั้นใช้ประชานิยมปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมโดยปราศจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความแน่นอน แม้การปฏิบัติส่วนใหญ่จะเอียงไปทางสังคมนิยมก็ตาม มีการเลือกตั้งสลับกับเผด็จการทหารในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา แต่ประเทศลาตินอเมริกามักมีลักษณะหนึ่งร่วมกัน นั่นคือ ผู้นำมักมีความซื่อสัตย์ผลให้การพัฒนาเชิงซ้ำไม่ว่าจะใช้ประชานิยมแบบไหน ในบรรดาประเทศลาตินอเมริกาที่ใช้หลักประชานิยม อาร์เจนตินาและเวเนซุเอลาทั้งสองประเทศเป็นตัวอย่างในทางเลวร้ายได้อย่างชัดเจนที่สุด คือ อาร์เจนตินาเคยพัฒนาไปไกลจนมีรายได้ในระดับเดียวกับฝรั่งเศสและเยอรมนี แต่หลังจากการใช้ประชานิยมพัฒนาถึงขั้นว่าให้ของที่เป็นวัตถุแก่ประชาชนอย่างจริงจัง โดยหวังผลทางการเมืองจนเกินความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประชานิยมก็นำไปสู่ความล้มละลายและการพัฒนากลายเป็นแบบล้มลุกคลุกคูลาน มีผลให้อาร์เจนตินาล้าหลังฝรั่งเศสและเยอรมนีอย่างมาก ส่วนเวเนซุเอลา มีน้ำมันจำนวนมหาศาลถึงกับเคยส่งออกน้ำมันมากที่สุดในโลก แต่การหว่านรายได้จากการขายน้ำมันให้หมดไปกับนโยบายประชานิยมแบบแจก

ของให้เปล่าทั้งโดยตรงและทางอ้อมแก่ประชาชนโดยหวังผลทางการเมือง ทำให้เวเนซุเอลาพัฒนาแบบล้มลุกคลุกคลานและล้มละลายหลายครั้ง

๒.๖ ผลลัพธ์ของประชานิยม

ตัวอย่างผลลัพธ์ที่ชัดเจนเกิดในลาตินอเมริกา ได้กล่าวไว้ในวิธีการของประชานิยม ปรากฏผลลัพธ์คือ อาร์เจนตินาเคยพัฒนาไปไกลจนมีรายได้ในระดับเดียวกับฝรั่งเศสและเยอรมนี แต่หลังจากการใช้ประชานิยมพัฒนาถึงขั้นว่าให้ของที่เป็นวัตถุแก่ประชาชนอย่างจริงจังโดยหวังผลทางการเมืองจนเกินความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ผลคือล้มละลายและการพัฒนากลายเป็นแบบล้มลุกคลุกคลาน ลงในรายละเอียดเรื่องวิกฤติทางเศรษฐกิจในอาร์เจนตินาคือ ไฮเวย์ การประปา การไฟฟ้า โรงกลั่น การรถไฟ เหมือง แหล่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ ฯลฯ ถูกแปรรูปขายให้บริษัทต่างชาติและกลุ่มทุนใหญ่ในประเทศทำให้ประชากรร้อยละ ๔๔ กลายเป็นคนตกงาน ห้างค้าปลีกยักษ์คาร์ฟูร์มีสาขามากถึง ๓๗๗ แห่ง ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยปิดร้านตนเองเกือบหมด กลายเป็นคนตกงาน การคอร์รัปชันที่มาพร้อมกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในหน่วยงานการเมือง การตกงาน ความอดอยาก ค่าบริการสาธารณสุขโป๊พาง เงินเดือนและเงินเกษียณอายุถูกตัดหรือถูกลด จากวิกฤตเศรษฐกิจ จึงกลายเป็นวิกฤตในชีวิตของคนเกือบทั่วประเทศ^{๒๕} มีผลให้อาร์เจนตินาล้าหลังฝรั่งเศสและเยอรมนีอย่างมาก ส่วนเวเนซุเอลา มีน้ำมันจำนวนมหาศาลถึงกับเคยส่งออกน้ำมันมากที่สุดในโลก แต่การหว่านรายได้จากการขายน้ำมันให้หมดไปกับนโยบายประชานิยมแบบแจกของให้เปล่าทั้งโดยตรงและทางอ้อมแก่ประชาชนโดยหวังผลทางการเมือง ทำให้เวเนซุเอลาพัฒนาแบบล้มลุกคลุกคลานและล้มละลายหลายครั้ง จนถึงปัจจุบัน^{๒๖}

เมื่อประชานิยมถูกมองในฝ่ายลบเช่นนี้ จึงสรุปได้ว่าผลลัพธ์ของประชานิยม คือ ปัญหาทั้งหมดยังคงอยู่ โดยไม่สามารถแก้ไขปัญหอะไรได้มากนัก

^{๒๕} กมล กมลตระกูล, *อย่าร้องไห้ตามอาร์เจนตินา* (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๕.

^{๒๖} ไสว บุญมา, *ขยายความคำว่า ประชานิยม*, อ้างแล้ว.

๒.๗ จุดเด่นจุดด้อยของประชานิยม

จุดเด่นคือสามารถสร้างความนิยมได้ในเวลาอันรวดเร็ว แก้ปัญหาในระยะสั้นได้ จุดด้อยคือปัญหาจะอยู่ที่เดิม รัฐประชานิยมเพียงต้องการอำนาจเท่านั้น

เนื่องจากเนื้อหาในเรื่องที่กล่าวมาก็ระบุให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของแนวคิดประชานิยมได้อยู่แล้ว ในประเด็นนี้จึงสรุปโดยย่อก็เป็นที่น่าสนใจ หากพรรคการเมืองใดนำประชานิยมมาเป็นนโยบาย จุดเด่นหรือข้อดีของนโยบายประชานิยม คือ ทำให้ได้คะแนนเสียงอย่างรวดเร็ว เป็นที่ชื่นชอบของประชาชน ทำให้ประชาชนจดจำนโยบายของพรรคการเมืองนั้นได้ง่าย ข้อเสียของนโยบายประชานิยม คือ ในการดำเนินนโยบายไปปฏิบัติเป็นไปได้ยาก มีการใช้งบประมาณที่สูงมาก ต้องเป็นรัฐบาลที่จัดตั้งด้วยความเข้มแข็งและเป็นปีกแผ่นจึงจะสามารถผลักดันนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติได้ และผู้ปกครองอาจจะเปลี่ยนตนเองจากการเป็นผู้นำในระบอบประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมไปเป็นผู้นำแบบเผด็จการประชานิยม เนื่องจากผู้นำในอดีตที่ผ่านมามักใช้ประชานิยมที่ไม่สร้างสรรค์ ไม่ใช้ประชานิยมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้เราสามารถพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในอาเซียนที่น่าและเวเนซุเอล่า เมื่อสรุปแนวคิดประชานิยมเป็นตารางจะได้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิดประชานิยมไม่สร้างสรรค์

หัวข้อ	ประชานิยมไม่สร้างสรรค์
ความหมาย	การให้วัตถุหรือผลประโยชน์เพื่อสร้างความนิยมและรักษาอำนาจทางการเมือง ไม่มีความจริงใจที่จะแก้ปัญหาบ้านเมือง
ที่มา	การเอาใจประชาชนโดยพรรคประชาชน ในอเมริกา ชาวนารอดนิกในรัสเซีย กลุ่มโลกที่สาม จีนแดง และแถบลาตินอเมริกา ต่อมาได้ยืมทฤษฎีเคนส์มาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจ
พัฒนาการ	ด้านประวัติศาสตร์ เริ่มจากพรรคประชาชน ในอเมริกา ชาวนารอดนิกในรัสเซีย กลุ่มโลกที่สาม จีนแดง และแถบลาตินอเมริกา มาถึงประเทศไทย/ด้านหลักการ การเอาใจประชาชน ถึงทฤษฎีเคนส์
แนวคิด	การให้วัตถุเพื่อสร้างความนิยมและรักษาอำนาจทางการเมือง จัดเป็นการให้เพื่อหวังผลประโยชน์ที่มากกว่าวัตถุที่เราให้เขาไป เป็นการลงทุนที่หวังผลกำไร/เจตนาของการให้ไม่บริสุทธิ์ เป็นการสนองกิเลสของกันและกัน เพียงชั่วคราว เป็นการให้เพื่อหวังรับให้มากขึ้น คือ หวังแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์มหาศาล
วิธีการ	มีการหยิบยื่นให้ทันทีโดยตรง และ การสัญญาว่าจะให้หรือทำให้หลังจากตนได้เข้าไปเป็นรัฐบาลแล้ว มีลักษณะครอบงำและอุปถัมภ์ แต่ไม่พัฒนาให้ยั่งยืนและมั่นคงเช่น ในอาเจนตินามีวิธีการแจกสิ่งของและการโฆษณา เช่น จักรเย็บผ้า รองเท้าทุนการศึกษา การสร้างบ้านให้อยู่ เป็นต้น
ผลลัพธ์	เป็นการทำร้ายประชาชนผู้ขาดวิสัยทัศน์ สังคมอ่อนแอ สร้างความขัดแย้งหลายประการตามมา มีลักษณะครอบงำและอุปถัมภ์ แต่ไม่พัฒนาให้เจริญและฝ่ายนักการเมืองผู้ให้เองก็สะสมความตระหนี่และความถือตัวเพิ่มขึ้น
จุดเด่นจุดด้อย	จุดเด่นคือสามารถสร้างความนิยมได้ในเวลาอันรวดเร็ว แก้ปัญหาในระยะสั้นได้ จุดด้อยคือปัญหาจะอยู่ที่เดิม รัฐประชานิยมเพียงต้องการอำนาจเท่านั้น